

DE LANDELIJKE ALGEMENE VOORWAARDEN KUNSTOPDRACHTEN

DE LANDELIJKE ALGEMENE VOORWAARDEN KUNSTOPDRACHTEN

De Landelijke Algemene Voorwaarden Kunst opdrachten is een uitgave van Stichting Cultuur+Ondernemen.

Tekst en samenstelling: Mr. M. Aantjes-Cozijnsen

Redactie 2015: Mr. M.F.H. Loudon

Vormgeving: Shape vormgeving

Hoewel de tekst met grote zorgvuldigheid is samengesteld, kunnen de betrokkenen bij de samenstelling en de uitgave geen aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele onjuistheden of onvolledigheden.

Deze uitgave mag uitsluitend ten behoeve van praktisch gebruik bij individuele opdrachten verveelvoudigd en openbaar gemaakt worden onder vermelding van de naam Landelijke Algemene Voorwaarden Kunst opdrachten.

Voor openbaarmaking of verveelvoudiging voor overige doeleinden op welke wijze dan ook is voorafgaande schriftelijke toestemming van Cultuur+Ondernemen vereist.

De auteursrechten op deze uitgave berusten bij de initiatiefnemende organisaties gezamenlijk, maar worden namens hen behartigd door Cultuur+Ondernemen.

CULTUUR+ONDERNEMEN

© Cultuur+Ondernemen, 2015
Kerkstraat 204
Postbus 2617
1000 CP Amsterdam
www.cultuur-ondernemen.nl
info@cultuur-ondernemen.nl

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	4		
Landelijke Algemene Voorwaarden Kunstopdrachten (Cultuur+Ondernemen 2015)	5		
Algemeen	6		
• Definities	6		
• Toepasselijkheid algemene voorwaarden	6		
• De overeenkomst	6		
Ontwerpfase	6		
• Schetsontwerp	6		
• Indiening en toelichting van het schetsontwerp	6		
• De beoordeling van het schetsontwerp	6		
• De beoordeling van het schetsontwerp in het kader van een meervoudige schetsopdracht	7		
• Goedkeuring van het schetsontwerp en aanvang definitief ontwerp	7		
• Het definitieve ontwerp	8		
• Indiening van het definitieve ontwerp	8		
• Beoordeling van het definitieve ontwerp	8		
• Goedkeuring en uitvoering van het definitieve ontwerp	8		
Uitvoeringsfase	8		
• De uitvoering van het definitieve ontwerp	8		
• Informatieplicht opdrachtgever	9		
• Het uitvoeringsbudget	9		
Oplevering	10		
• Eerste oplevering	10		
• Eindoplevering	10		
• Teruggave ontwerpen e.d.	10		
• Uniekheidsgarantie	10		
Diversen	11		
• Risico en risico-overgang	11		
• Rechtsvorderingen	11		
• Auteursrecht	11		
• Het beheer van het kunstwerk	11		
• Verplaatsing en/of afbraak van het kunstwerk	11		
• Beheer- en andere activiteiten door rechtsopvolgers van de opdrachtgever	12		
• Honorarium	12		
• Betalingstermijnen	12		
• Verzekering en aansprakelijkheid	12		
• Vrijwaring	13		
		• Overmacht	13
		• Overlijden kunstenaar	13
		• Faillissement en surséance van betaling	14
		• Wijziging in omstandigheden	14
		• Geschillenbeslechting	14
		• Bindend advies	14
		• Toepasselijk recht	14
		Toelichting voorwaarden	15
		• Inleiding	16
		• De kunstopdracht	17
		• Levensduur van het kunstwerk	17
		• Het ontwerp	17
		• Beoordeling van het schetsontwerp	18
		• Aanvullende voorwaarden bij goedkeuring schetsontwerp	18
		• Het kunstbudget	18
		• Het honorarium	18
		• De begroting	19
		• BTW-aspecten	19
		• Betalingstermijnen	20
		• Betalingsschema	20
		• Voorbeeld berekeningen/betaling	21
		• Overheidsvergunningen	21
		• Verzekeringen	21
		• Uitvoering	22
		• Bij de uitvoering in te schakelen personen of bedrijven	22
		• Oplevering	23
		• Auteursrechten	23
		• Geschillenbeslechting	23
		Voorbeeldcontracten	24
		• Opdrachtcontract schetsontwerp (opdrachtgever-kunstenaar)	
		• Vervolgcontract definitief ontwerp en uitvoering (opdrachtgever-kunstenaar)	
		• Opdrachtcontract uitvoering van (een gedeelte van) een werk (kunstenaar-aannemer)	
		Adressen van organisaties namens wie deze voorwaarden zijn uitgegeven	31
		Provinciale adviesinstanties	31
		Andere nuttige adressen	31

VOORWOORD

Voor kunstenaars en opdrachtgevers bij kunst-opdrachtenpubliceren wij de Landelijke Algemene Voorwaarden Kunstopdrachten (LAVK) 2015 op onze website www.cultuur-ondernemen.nl

Cultuur+Ondernemen heeft destijds algemene voorwaarden voor kunstopdrachten ontwikkeld in samenspraak met een tiental organisaties:

- Atelier Rijksbouwmeester (Den Haag)
- Centrum Beeldende Kunst Drenthe (Assen)
- Gemeente Alkmaar, sector samenleving
- Centrum Beeldende Kunst (Dordrecht)
- Keunstwurk (Leeuwarden)
- Kunst en Bedrijf bv (Naarden)
- Kunst en Cultuur Overijssel (Zwolle)
- Nieuwe Brabantse Kunststichting (Breda)
- Huis voor de Kunsten Limburg (Roermond)
- Corrosia! Centrum Beeldende Kunst Flevoland (Almere)

Uitgangspunt voor de Landelijke Algemene Voorwaarden Kunstopdrachten is een evenwichtige en redelijke verdeling van rechten en plichten tussen opdrachtgever en opdrachtnemer. We zijn ervan overtuigd dat de LAVK zowel voor de kunstenaar als voor de opdrachtgever zeer bruikbaar zijn om alle aspecten van een kunstopdracht helder met elkaar af te stemmen. Door het gebruik van de LAVK kunnen verantwoordelijkheden worden vastgelegd en zullen juridische en betalingsconflicten worden voorkomen.

Mocht een van beide partijen aanvullend advies en begeleiding willen bij het totstandkomen van een kunstopdracht, kan zij natuurlijk altijd contact opnemen met Cultuur+Ondernemen.

Jo Houben
Directeur-bestuurder Cultuur+Ondernemen

Juni 2015

DE LANDELIJKE ALGEMENE VOORWAARDEN KUNSTOPDRACHTEN

I. ALGEMEEN

1. Definities

In deze algemene voorwaarden wordt verstaan onder:

- 1.1. **Schetsontwerp:** een in het kader van de overeenkomst gemaakt eerste ontwerp voor het te vervaardigen kunstwerk, aan de hand waarvan de opdrachtgever een duidelijk beeld krijgt van wat de kunstenaar voor ogen staat met betrekking tot vormgeving en materiaalkeuze van het te realiseren kunstwerk en duidelijk inzicht krijgt in de verhouding van het kunstwerk tot zijn omgeving;
  - 1.2. **Definitief Ontwerp:** een nadere uitwerking van het schets ontwerp, die een totale beoordeling van het tot stand te brengen kunstwerk in al zijn onderdelen mogelijk maakt;
  - 1.3. **Meervoudige Schetsopdracht:** een uitnodiging die de opdrachtgever aan meerdere kunstenaars heeft gedaan om een schetsontwerp voor een bepaald kunstwerk te maken, met het oogmerk om aan de maker van het - naar het oordeel van de opdrachtgever - beste ontwerp een vervolgoopdracht te geven tot het maken van het definitieve ontwerp en de uitvoering daarvan;
  - 1.4. **Honorarium:** de vergoeding, inclusief BTW, die de opdrachtgever met de kunstenaar overeenkomt te betalen voor de door de kunstenaar en/of door hem in te schakelen derden te leveren creatieve prestatie (inclusief het maken van een maquette/model e.d.), alsmede eventuele research, coördinatie, overleg en/of voorlichting;
  - 1.5. **Uitvoeringsbudget:** het totale bedrag dat voor de vervaardiging van het kunstwerk ter beschikking is gesteld exclusief het honorarium en inclusief BTW;
  - 1.6. **Kunstabudget:** het totale bedrag dat voor de vervaardiging van het kunstwerk ter beschikking is gesteld inclusief het honorarium en inclusief BTW.
2. **Toepasselijkheid algemene voorwaarden**

Deze algemene voorwaarden maken deel uit van alle overeenkomsten en zijn van toepassing op alle daarmee verband houdende (rechts)handelingen van de opdrachtgever en/of de kunstenaar.

3. De overeenkomst

- 3.1. Tenzij schriftelijk anders overeengekomen, zullen de overeengekomen werkzaamheden worden uitgevoerd in drie fasen, te weten:
  - de fase van het schetsontwerp;
  - de fase van het definitieve ontwerp;
  - de uitvoeringsfase.
- 3.2. De overeenkomst kan slechts vóór de afronding van de laatste fase, d.w.z. de uitvoeringsfase, worden beëindigd indien en voor zover de overeenkomst en/of deze algemene voorwaarden hierin uitdrukkelijk voorzien.
- 3.3. Tenzij anders overeengekomen, dient de beëindiging van de overeenkomst plaats te vinden door middel van een per aange tekende post verstuurd schriftelijke verklaring onder opgave van redenen.
- 3.4. Tenzij anders overeengekomen, treedt de beëindiging in werking op het moment van ontvangst van de beëindigingsmededeling.

II. ONTWERPFASE

4. Schetsontwerp

- 4.1. Een schetsontwerp kan bestaan uit tekeningen, maquettes, modellen en een schriftelijke of mondelinge toelichting.
- 4.2. Het schetsontwerp omvat mede een globale raming van de te verwachten kosten, inclusief BTW, voor de realisering van het kunstwerk.

5. Indiening en toelichting van het schetsontwerp

- 5.1. De kunstenaar is verplicht het schetsontwerp uiterlijk op de overeengekomen of nader overeen te komen datum in te dienen.
- 5.2. De opdrachtgever zal de kunstenaar in de gelegenheid stellen het ingediende schetsontwerp nader toe te lichten of door een derde te laten toelichten.

6. De beoordeling van het schetsontwerp

- 6.1. De opdrachtgever is verplicht het schetsontwerp binnen 8 (acht) weken na ontvangst te beoordelen.
- 6.2. De beoordeling zal geschieden aan de hand van de bestemming van het te vervaardigen kunstwerk, het kunstbudget en

- de overige criteria die bij het aangaan van de overeenkomst schriftelijk met de kunstenaar zijn overeengekomen.
- 6.3.** De opdrachtgever zal de beoordeling schriftelijk aan de kunstenaar bevestigen. Indien de kunstenaar deze schriftelijke kennisgeving niet binnen 9 (negen) weken na inlevering van het schetsontwerp heeft ontvangen, wordt het schets-ontwerp geacht door de opdrachtgever te zijn goedgekeurd.
- 6.4.** De opdrachtgever kan het schetsontwerp a) goedkeuren, b) gemotiveerd afkeuren, of c) gemotiveerd afkeuren en de kunstenaar daarbij in de gelegenheid stellen om het schets-ontwerp aan te passen.
- 6.5.** Indien de opdrachtgever het schetsontwerp afkeurt en de kunstenaar daarbij in de gelegenheid stelt het schetsontwerp aan te passen, zullen partijen in onderlinge overeenstemming een datum vaststellen waarop een aangepast schetsontwerp zal worden ingediend, tenzij de kunstenaar besluit af te zien van het maken van een aangepast schetsontwerp. De opdrachtgever is verplicht de kunstenaar concrete aanwijzingen ter zake van de aanpassing van het schetsontwerp te geven. Deze aanwijzingen mogen de artistieke onafhankelijkheid van de kunstenaar niet aantasten en mogen alleen betrekking hebben op hetgeen uit de overeenkomst voortvloeit. Indien de kunstenaar overgaat tot het maken van een aangepast schetsontwerp, is de kunstenaar niet gerechtigd tot een aanvullende vergoeding, tenzij schriftelijk anders overeengekomen.
- 6.6.** Indien de opdrachtgever het aangepaste schetsontwerp zoals bedoeld in het vorige lid, afkeurt of indien de kunstenaar besluit af te zien van het maken van een aangepast schetsontwerp, is de opdrachtgever en/of de kunstenaar bevoegd de overeenkomst te beëindigen. Indien de opdrachtgever en/of de kunstenaar de overeenkomst in overeenstemming met dit artikel 6 beëindigt, is de opdrachtgever verplicht om de kunstenaar de voor het schetsontwerp overeengekomen vergoeding te betalen.
- 7. De beoordeling van het schetsontwerp in het kader van een meervoudige schetsopdracht**
- 7.1.** Indien de overeenkomst in het kader van een meervoudige schetsopdracht is gesloten, is de opdrachtgever verplicht om de kunstenaar mede te delen welke personen en/of commissieleden het schetsontwerp zullen beoordelen en/of anderszins bij de beoordeling betrokken zullen zijn.
- 7.2.** De opdrachtgever zal de kunstenaar in verband met het bepaalde in het voorgaande lid zo spoedig mogelijk berichten, doch in ieder geval 10 (tien) dagen vóór de overeengekomen inleverdatum. Indien partijen ten aanzien van het schetsontwerp geen inleverdatum zijn overeengekomen, zal de opdrachtgever de kunstenaar binnen 8 (acht) weken na het aan de kunstenaar verstrekken van de meervoudige schetsopdracht berichten.
- 7.3.** Het bepaalde in artikel 6 is van overeenkomstige toepassing.
- 8. Goedkeuring van het schetsontwerp en aanvang definitief ontwerp**
- 8.1.** Indien de opdrachtgever het schetsontwerp heeft goedgekeurd, zal de opdrachtgever zo spoedig mogelijk met de kunstenaar nadere schriftelijke afspraken maken over de vervaardiging van het definitieve ontwerp en de uitvoering ervan.
- 8.2.** De opdrachtgever mag bij de goedkeuring van het schetsontwerp slechts aanvullende voorwaarden (zoals met betrekking tot het verkrijgen van subsidie of sponsoring, een noodzakelijke vergunning en/of een definitieve beslissing van een te dezer zake ingestelde commissie) aan de voortzetting van de overeenkomst verbinden indien en voor zover deze uitdrukkelijk, schriftelijk en ondubbelzinnig met de kunstenaar zijn of worden overeengekomen.
- 8.3.** Indien de kunstenaar tegen de door de opdrachtgever voorgestelde aanvullende voorwaarde(n) bezwaar maakt, zijn partijen verplicht te onderhandelen om tot nadere overeenstemming te komen. Indien zodanige overeenstemming niet wordt bereikt, is elk der partijen bevoegd om de overeenkomst te beëindigen. Indien de overeenkomst op grond van dit lid wordt beëindigd, is de opdrachtgever verplicht om de kunstenaar de voor het schetsontwerp overeengekomen vergoeding te betalen.
- 8.4.** Indien de opdrachtgever overeenkomstig dit artikel 8 aanvullende voorwaarden stelt, zal de kunstenaar de vervaardiging van het definitieve ontwerp volledig opschorten tot het moment dat de kunstenaar schriftelijk bericht heeft ontvangen dat de opdrachtgever de overeenkomst niet zal beëindigen op grond van dit artikel 8 en/of vanwege het intreden van een voorwaarde zoals bedoeld in lid 2 van dit artikel 8.

8.5. Indien de overeenkomst wordt beëindigd vanwege het intreden van een overeenkomstig het tweede lid van dit artikel overeengekomen voorwaarde, is de opdrachtgever verplicht om de kunstenaar de voor het schetsontwerp overeengekomen vergoeding te betalen. Echter, indien de opdrachtgever de kunstenaar, ondanks de betreffende voorwaarde, schriftelijk heeft verzocht een aanvang te maken met het definitieve ontwerp en de kunstenaar aan dit verzoek heeft voldaan, is de opdrachtgever – in afwijking van de eerste zin van dit lid 5 – verplicht een vergoeding zoals bedoeld in artikel 11.5 te betalen.

9. Het definitieve ontwerp

9.1. Indien en voor zover van toepassing omvat het definitieve ontwerp mede:

- werktekeningen;
- constructieberekeningen;
- een definitieve begroting, uitgaande van reële prijsaanbiedingen en voorzien van de desbetreffende leveringsvoorwaarden;
- een uitvoeringsplan met vermelding van wie welke gedeelten van het ontwerp zal uitvoeren;
- een planningsvoorstel met afleveringsdatum;
- een betalingsregeling voor het uitvoeringsbudget;
- inzicht met betrekking tot het te verwachten onderhoud;
- een voorstel met betrekking tot de visuele documentatie van het kunstwerk.

9.2. Tenzij anders overeengekomen draagt de opdrachtgever zorg voor het verkrijgen van de eventueel noodzakelijke (al dan niet schriftelijke) goedkeuring of vergunning van gemeentelijke diensten en/of overige instanties.

10. Indiening van het definitieve ontwerp

10.1. De kunstenaar zal het definitieve ontwerp op de overeengekomen of nader overeen te komen datum inleveren.

10.2. De opdrachtgever zal de kunstenaar in de gelegenheid stellen een toelichting te (laten) geven op het definitieve ontwerp.

11. Beoordeling van het definitieve ontwerp

11.1. De opdrachtgever is verplicht het definitieve ontwerp binnen 8 (acht) weken na ontvangst te beoordelen.

11.2. De beoordeling zal geschieden aan de hand van de bestemming van het te vervaardigen kunstwerk, het kunstbudget en de

overige criteria die schriftelijk met de kunstenaar zijn overeengekomen. Bij de beoordeling wordt ook het goedgekeurde schetsontwerp betrokken.

11.3. Voordat de opdrachtgever zijn eindoordeel uitspreekt kan hij gemotiveerde voorstellen doen tot wijziging van het ontwerp.

Deze voorstellen mogen de artistieke onafhankelijkheid van de kunstenaar niet aantasten en mogen alleen betrekking hebben op hetgeen uit de overeenkomst voortvloeit.

11.4. De opdrachtgever zal het eindoordeel schriftelijk aan de kunstenaar bevestigen. Indien de opdrachtgever het definitieve ontwerp afkeurt, is de opdrachtgever verplicht de afkeuring te motiveren.

11.5. Indien de opdrachtgever het definitieve ontwerp afkeurt, is de opdrachtgever bevoegd de overeenkomst te beëindigen. In dat geval is opdrachtgever verplicht om aan de kunstenaar de afgesproken vergoeding te betalen. Indien niets is afgesproken, is een redelijke vergoeding verschuldigd. Als redelijke vergoeding wordt beschouwd 2/3 van het honorariumgedeelte van het kunstbudget onder aftrek van hetgeen reeds is betaald voor het schetsontwerp en vermeerderd met de werkelijk gemaakte en eventueel onafwendbare onkosten. De bepalingen van dit lid gelden niet indien de opdrachtgever de overeenkomst beëindigt wegens een toerekenbare tekortkoming in de nakoming van de overeenkomst aan de zijde van de kunstenaar.

12. Goedkeuring en uitvoering van het definitieve ontwerp

12.1. Indien de kunstenaar niet binnen 9 (negen) weken na inlevering van het definitieve ontwerp een schriftelijke afkeuring heeft ontvangen, wordt het definitieve ontwerp geacht door de opdrachtgever te zijn goedgekeurd.

12.2. Goedkeuring van het definitieve ontwerp omvat mede de goedkeuring van de bij of in verband met het definitieve ontwerp overlegde begroting.

III. UITVOERINGSFASE

13. De uitvoering van het definitieve ontwerp

13.1. Nadat de goedkeuring is of geacht moet worden te zijn verleend, zal de kunstenaar een aanvang maken met de uitvoering van het definitieve ontwerp.

- 13.2.** Onder de uitvoering van het definitieve ontwerp wordt al naar gelang de aard van het kunstwerk verstaan:
- het aanbesteden van onderdelen van het kunstwerk bij derden;
  - het vervaardigen van het kunstwerk;
  - het in nauw overleg met de opdrachtgever coördineren en begeleiden van de uitvoering van de opdracht;
  - het verzorgen van de eindoplevering overeenkomstig artikel 17.
- 13.3.** De kunstenaar is bevoegd om in naam van de opdrachtgever overeenkomsten af te sluiten met de bij de uitvoering van het definitieve ontwerp in te schakelen derden, indien en voor zover de opdrachtgever hiertoe schriftelijke toestemming heeft verleend.
- 13.4.** De kunstenaar zal ter zake van de uitvoering van het definitieve ontwerp bij de opdrachtgever een tijdsplanning indienen. Partijen zullen in onderlinge overeenstemming de datum van oplevering van het kunstwerk vaststellen.
- 13.5.** De kunstenaar zal het definitieve ontwerp deugdelijk uitvoeren. De kunstenaar zal hierbij de door of namens de opdrachtgever gegeven aanwijzingen opvolgen, voor zover deze redelijk zijn en de artistieke onafhankelijkheid van de kunstenaar niet aantasten.
- 13.6.** Tenzij anders overeengekomen, wordt het definitieve ontwerp in beheer van de kunstenaar uitgevoerd. Onder het beheer wordt verstaan het toezien op een deugdelijke uitvoering van de technische en financiële aspecten van de uitvoeringsfase en het toezien op een juiste besteding van het uitvoeringsbudget.
- 13.7.** De kunstenaar zal de opdrachtgever regelmatig op de hoogte houden van de voortgang van het werk.
- 13.8.** Indien het definitieve ontwerp in beheer van de opdrachtgever wordt uitgevoerd, is deze verplicht de kunstenaar te allen tijde in de gelegenheid te stellen erop toe te zien dat de uitvoering geschiedt in overeenstemming met zijn bedoelingen. De kunstenaar is bevoegd daartoe alle benodigde aanwijzingen te geven, welke de opdrachtgever verplicht is op te volgen.
- 14. Informatieplicht opdrachtgever**
- 14.1.** De opdrachtgever is verplicht de kunstenaar op de hoogte te stellen van alle informatie die hij heeft met betrekking tot de (on)geschiktheid van de te gebruiken materialen en/of de ondergrond. Indien de kunstenaar op grond van deze informatie besluit

andere materialen en/of een andere ondergrond te gebruiken, zijn de eventuele meerkosten hiervan voor rekening van de kunstenaar, tenzij anders overeengekomen is.

- 14.2.** Indien het gebruikte materiaal en/of de ondergrond ongeschikt blijkt te zijn, zal de kunstenaar, voor zover dit redelijk is, kosteloos zijn medewerking verlenen aan het herstel van het kunstwerk en/of de beperking van de schade. Het bepaalde in artikel 7A:1645 BW (voor zover al toepasselijk) geldt niet voor zover hieruit voortvloeit dat de bewijslast inzake een gebrek op de kunstenaar rust.
- 14.3.** De opdrachtgever draagt het risico van eventuele ongeschiktheid van de gebruikte materialen en/of de ondergrond en de eventueel daaruit voortvloeiende schade, indien de opdrachtgever wist of redelijkerwijs behoorde te weten dat de gebruikte materialen en/of de ondergrond ongeschikt waren en heeft nagelaten de kunstenaar hiervan tijdig op de hoogte te stellen en/of indien de opdrachtgever heeft nagelaten de kunstenaar de in artikel 14.1 bedoelde informatie te verschaffen. Buiten deze gevallen draagt de kunstenaar het risico van eventuele ongeschiktheid van de gebruikte materialen en/of de ondergrond en de eventueel daaruit voortvloeiende schade.
- 14.4.** De opdrachtgever kan er geen beroep op doen dat de gebruikte materialen en/of de ondergrond ongeschikt waren, indien hij de kunstenaar daarvan niet binnen bekwame tijd nadat hij dit heeft ontdekt of redelijkerwijs had behoren te ontdekken, kennis heeft gegeven. Bovendien vervallen eventuele rechtsvorderingen en verweren gegrond op het feit dat de gebruikte materialen en/of de ondergrond ongeschikt waren, door verloop van één jaar na het moment van de eindoplevering zoals bedoeld in artikel 17.
- 15. Het uitvoeringsbudget**
- 15.1.** Indien en voor zover begroot omvat het uitvoeringsbudget:
- voorbereidingskosten met betrekking tot bijvoorbeeld de fundering, breekwerk, het aanbrengen van een ondergrond etc.;
  - de arbeidskosten van de kunstenaar;
  - de kosten die verband houden met het inschakelen van derden;
  - materialen;
  - transport;
  - opslag;
  - verzekeringskosten die direct te maken hebben met de totstandkoming van het kunstwerk, zoals een CAR-verzekering, transportverzekering etc.;

- de huur van hulpmiddelen, zoals apparatuur;
  - eventuele huurkosten met betrekking tot een tijdelijk ander atelier;
  - documentatiekosten;
  - eventuele reis- en verblijfkosten van de kunstenaar;
  - een eventuele vergoeding voor de overheadkosten van de kunstenaar;
  - een reserve voor onvoorziene kosten;
  - zodanige overige kosten die tussen de opdrachtgever en de kunstenaar overeengekomen zijn.
- 15.2.** Indien het uitvoeringsbudget dreigt te worden overschreden, is de partij onder wiens beheer de uitvoering plaatsvindt, verplicht de ander onmiddellijk op de hoogte te stellen van de dreigende budgetoverschrijding, waarna partijen in overleg zullen treden om tot overeenstemming te komen over een beperking van de kosten en/of een verhoging van het beschikbare uitvoeringsbudget.
- 15.3.** Eventuele meerkosten zijn voor rekening van de kunstenaar tenzij deze zijn veroorzaakt door aanvullende eisen van de opdrachtgever na de goedkeuring van het definitieve ontwerp en de begroting, of indien deze zijn veroorzaakt door hulpverleners die door of namens de opdrachtgever zijn ingeschakeld.

IV. OPLEVERING

16. Eerste oplevering

- 16.1.** De in artikel 13.4 bedoelde datum van oplevering wordt geacht te zijn de datum van de eerste oplevering. Tenzij uitdrukkelijk anders overeengekomen, is deze datum geen fatale datum. Bij niet tijdige oplevering dient de opdrachtgever de kunstenaar schriftelijk in gebreke te stellen.
- 16.2.** De oplevering bestaat uit een schriftelijke kennisgeving van de kunstenaar aan de opdrachtgever dat het kunstwerk vervaardigd en/of geplaatst is overeenkomstig het definitieve ontwerp en dat het kunstwerk gereed is voor keuring door de opdrachtgever.
- 16.3.** De opdrachtgever is verplicht om het kunstwerk zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk 30 (dertig) dagen na de in het vorige lid bedoelde kennisgeving te keuren en de kunstenaar schriftelijk in kennis te stellen van de aanvaarding of afkeuring van het vervaardigde en/of geplaatste kunstwerk.

16.4. Indien de opdrachtgever het kunstwerk niet binnen 30 (dertig) dagen heeft gekeurd en de kunstenaar schriftelijk op de hoogte heeft gesteld van zijn bevindingen, wordt het kunstwerk geacht te zijn aanvaard op het moment van het verstrijken van genoemde termijn.

16.5. De opdrachtgever is slechts bevoegd het kunstwerk af te keuren indien het in ernstige mate afwijkt van hetgeen mocht worden verwacht op basis van het definitieve ontwerp. Indien de opdrachtgever het kunstwerk binnen de in lid 3 genoemde termijn afkeurt, is hij verplicht de kunstenaar aanwijzingen te geven ter zake van de aanpassingen die de kunstenaar voor de aanvaarding dient te maken. Bij het geven van deze aanwijzingen is de opdrachtgever verplicht de artistieke onafhankelijkheid van de kunstenaar te respecteren.

17. Eindoplevering

17.1. De eindoplevering bestaat uit een schriftelijke kennisgeving van de kunstenaar dat het kunstwerk gereed is en/of dat eventuele bij de eerste oplevering gebleken gebreken of onvolkomenheden zijn verholpen, alsmede het verschaffen van een onderhoudsplan met aanwijzingen voor het onderhoud, gegevens en bijzonderheden met betrekking tot de gebruikte materialen inclusief eventuele kleurnummers en gegevens met betrekking tot toeleveranciers. Bij de eindoplevering zal de kunstenaar de opdrachtgever een visuele documentatie van de totstandkoming van het kunstwerk verschaffen.

17.2. Voor zover de opdrachtgever niet reeds - bijvoorbeeld bij de eerste oplevering - het eigendom van het kunstwerk heeft verkregen, draagt de kunstenaar door de eindoplevering het eigendom van het kunstwerk over.

18. Teruggave ontwerpen, e.d.

Tenzij schriftelijk anders overeengekomen, is de opdrachtgever verplicht de kunstenaar binnen 30 (dertig) dagen na de eindoplevering alle ontvangen ontwerpen, eventuele maquettes, tekeningen en alle overige voorwerpen en materialen ter voorbereiding van het kunstwerk terug te geven.

19. Uniekheidsgarantie

De kunstenaar zal zich onthouden van het maken van een kunstwerk gelijk of soortgelijk aan hetgeen ter vervulling van de overeenkomst is of zal worden vervaardigd, tenzij schriftelijk anders overeengekomen.

V. DIVERSEN

20. Risico en risico-overgang

Het risico van beschadiging, het tenietgaan en/of diefstal van het kunstwerk rust op de kunstenaar. Dit risico gaat over op de opdrachtgever op het eerste van de navolgende momenten:

- a) op het moment dat het kunstwerk feitelijk in de macht van de opdrachtgever is gekomen, of
- b) op het moment dat het kunstwerk met mede weten van de opdrachtgever wordt vervaardigd in een gebouw en/of op een terrein dat de opdrachtgever in eigendom en/of gebruik heeft en/of dat door of namens de opdrachtgever bewaakt wordt, of
- c) op het moment dat de opdrachtgever het kunstwerk na de eerste oplevering heeft aanvaard, of
- d) op het moment van de eindoplevering.

21. Rechtsvorderingen

- 21.1. De kunstenaar behoudt het auteursrecht op het door hem vervaardigde kunstwerk alsmede op het schetsontwerp, het definitieve ontwerp, eventuele maquettes, tekeningen en alle overige voorwerpen en materialen die ter voorbereiding van het kunstwerk door hem zijn gemaakt, tenzij de kunstenaar en de opdrachtgever schriftelijk met elkaar overeenkomen dat het auteursrecht aan de opdrachtgever wordt overgedragen.
- 21.2. Tenzij anders overeengekomen, vervallen alle aanspraken en verweren jegens de kunstenaar door verloop van één jaar na het moment van de eindoplevering zoals bedoeld in artikel 17.

22. Auteursrecht

- 22.1. De kunstenaar behoudt het auteursrecht op het door hem vervaardigde kunstwerk alsmede op het schetsontwerp, het definitieve ontwerp, eventuele maquettes, tekeningen en alle overige voorwerpen en materialen die ter voorbereiding van het kunstwerk door hem zijn gemaakt.
- 22.2. De opdrachtgever mag het kunstwerk slechts met toestemming van de kunstenaar tentoonstellen en/of in welke vorm dan ook reproduceren. De kunstenaar mag zijn toestemming tot het tentoonstellen en/of het reproduceren van het kunstwerk aan de opdrachtgever niet op onredelijke gronden onthouden.

22.3. De opdrachtgever mag de visuele documentatie van de totstandkoming van het kunstwerk slechts voor ander dan intern gebruik gebruiken, indien en voor zover de kunstenaar uitdrukkelijk schriftelijk toestemming voor zodanig ander gebruik heeft gegeven.

22.4. Aan het verlenen van zijn toestemming als bedoeld in de vorige leden mag de kunstenaar voorwaarden met betrekking tot bijvoorbeeld een financiële vergoeding, het niet-commerciële gebruik van de reproductie en de naamsvermelding van de kunstenaar verbinden.

23. Het beheer van het kunstwerk

De opdrachtgever is verplicht het kunstwerk zorgvuldig te beheren en te onderhouden overeenkomstig de aanwijzingen die de kunstenaar in het bij de oplevering verstrekte onderhoudsplan heeft gegeven.

24. Verplaatsing en/of afbraak van het kunstwerk

24.1. Voorafgaand aan de opdracht tot het maken van het schetsontwerp geeft de opdrachtgever de minimale termijn aan gedurende welke de opdrachtgever verplicht zal zijn ervoor zorg te dragen dat het kunstwerk in de oorspronkelijke staat en, voorzover het voor een speciale plaats gemaakt is, op diezelfde plaats behouden blijft.

24.2. Na het verstrijken van de termijn zoals bedoeld in het vorige lid, is de opdrachtgever bevoegd het kunstwerk te vernietigen indien en nadat hij zich in volgorde van prioriteit en, voorzover redelijkerwijs mogelijk, in overleg met de kunstenaar heeft ingespannen om

- a) een andere geschikte plek te vinden voor het kunstwerk, of
- b) een andere geschikte bestemming te vinden voor het kunstwerk, of
- c) het kunstwerk om niet aan de kunstenaar terug te geven, en deze inspanningen niet tot het desbetreffende resultaat hebben geleid.

24.3. De opdrachtgever is verplicht de kunstenaar op de hoogte te stellen van een te overwegen verplaatsing, verwijdering of vernietiging van het kunstwerk en hem in de gelegenheid te stellen het kunstwerk in de staat van dat moment te documenteren. De opdrachtgever stelt de kunstenaar tevens in de gelegenheid om het kunstwerk terug te nemen. Indien de kunstenaar niet meer

bereikbaar is op of via het aan de opdrachtgever bekende adres, is de opdrachtgever verplicht de kunstenaar van de verplaatsing of vernietiging op de hoogte te stellen indien de opdrachtgever het adres van de kunstenaar redelijkerwijs kan achterhalen.

25. Beheer- en andere activiteiten door rechtsopvolgers van de opdrachtgever

De opdrachtgever is verplicht om zijn verplichtingen op grond van de artikelen 23 en 24 aan een eventuele rechtsopvolger onder bijzondere titel op te leggen. Deze verplichting omvat het opleggen van de verplichting tot het doorgeven van dit kettingbeding.

26. Honorarium

26.1. De hoogte van het honorarium wordt in onderlinge overeenstemming vastgesteld.

26.2. Tenzij anders overeengekomen, valt het honorarium uiteen in drie gelijke delen, te weten:

- a) het overeengekomen vaste bedrag dat bestemd is voor het schetsontwerp,
- b) 2/3 gedeelte van het totale honorarium onder aftrek van het bedrag zoals bedoeld onder a), welk gedeelte bestemd is voor het definitieve ontwerp, en
- c) 1/3 gedeelte van het totale honorarium dat bestemd is voor de uitvoering van het definitieve ontwerp.

27. Betalingstermijnen

27.1. Tenzij schriftelijk anders overeengekomen, zal de opdrachtgever het honorarium als volgt in termijnen aan de kunstenaar uitbetalen:

- a) het overeengekomen vaste bedrag voor het schetsontwerp uiterlijk 30 dagen nadat het schetsontwerp overeenkomstig artikel 6 is of had behoren te zijn beoordeeld;
- b) de eerste helft van het totale honorarium onder aftrek van het reeds betaalde volgens artikel 27.1. onder a) uiterlijk 30 (dertig) dagen nadat het definitieve ontwerp overeenkomstig artikel 11 is of had behoren te zijn beoordeeld;
- c) de tweede helft van het totale honorarium uiterlijk 30 dagen na eindoplevering van het kunstwerk zoals bedoeld in artikel 17.

27.2. Tenzij schriftelijk anders overeengekomen, zal de opdrachtgever het volledige uitvoeringsbudget betalen binnen 30 (dertig) dagen nadat aan het definitieve ontwerp goedkeuring is of geacht moet worden te zijn verleend.

27.3. Indien de opdrachtgever de verschuldigde bedragen niet binnen de in de voorgaande leden genoemde termijnen betaalt, zal de opdrachtgever, zonder dat enige ingebrekestelling vereist is, over het openstaande bedrag vanaf die dag een vertragingsrente verschuldigd zijn, gelijk aan de op dat moment in Nederland geldende wettelijke rente vermeerderd met 3 % (drie procent), alsmede een vergoeding van eventueel gemaakte incassokosten.

27.4. Indien de kunstenaar op enig moment goede grond heeft te vrezen dat de opdrachtgever de verschuldigde bedragen niet binnen de gestelde termijnen zal voldoen, heeft de kunstenaar het recht om, alvorens (verder) te presteren, van de opdrachtgever te eisen dat vooruitbetaling plaatsvindt of dat de opdrachtgever deugdelijke zekerheid stelt ter hoogte van de bedragen die de kunstenaar, al dan niet opeisbaar, op grond van de overeenkomst van de opdrachtgever heeft of zal hebben te vorderen.

28. Verzekering en aansprakelijkheid

28.1. De kunstenaar beschikt in de uitvoeringsfase over een bedrijfsaansprakelijkheidsverzekering met een minimumdekking van € 500.000 (vijfhonderdduizend euro).

28.2. Eventuele aansprakelijkheid van de kunstenaar wegens toerekenbaar tekortkomen in de nakoming van de overeenkomst ontstaat slechts indien de opdrachtgever de kunstenaar onverwijld en deugdelijk schriftelijk in gebreke heeft gesteld, daarbij een redelijke termijn stellende ter zuivering van de tekortkoming, en de kunstenaar ook na die termijn toerekenbaar in de nakoming van haar verplichtingen tekort blijft schieten. De ingebrekestelling dient een zo gedetailleerd mogelijke omschrijving van de tekortkoming te bevatten, zodat de kunstenaar in staat is adequaat te reageren.

28.3. Indien de kunstenaar toerekenbaar tekortgeschoten is in de nakoming van de overeenkomst, bestaat de aansprakelijkheid van de kunstenaar slechts uit het kosteloos herstellen van de tekortkoming, tenzij zodanig herstel blijvend onmogelijk is. Indien herstel blijvend onmogelijk is, heeft de kunstenaar naar vrije keuze de bevoegdheid tot vervanging of tot vergoeding van de schade met inachtneming van het bepaalde in de volgende leden.

28.4. De kunstenaar is in ieder geval niet aansprakelijk voor gevolgschade.

28.5. De totale aansprakelijkheid van de kunstenaar wegens een toerekenbare tekortkoming of meerdere toerekenbare tekortkomin-

gen in de nakoming van de overeenkomst is beperkt tot het bedrag dat op basis van de in lid 1 bedoelde verzekeringsovereenkomst is uitgekeerd. Indien op grond van bedoelde verzekeringsovereenkomst geen uitkering wordt gedaan, zal de totale aansprakelijkheid van de kunstenaar in geen geval hoger zijn dan het bedrag van het voor de overeenkomst bedongen honorarium.

29. Vrijwaring

29.1. De kunstenaar zal de opdrachtgever vrijwaren tegen elke aanspraak of vordering die gebaseerd is op een (beweerde) inbreuk op een intellectueel eigendomsrecht die rechtstreeks voortvloeit uit het door de kunstenaar geleverde kunstwerk tot een maximum van het betaalde honorarium, mits de opdrachtgever de kunstenaar van een aanspraak terstond op de hoogte stelt, en de behandeling van het geschil geheel aan de kunstenaar overlaat en hiertoe alle medewerking verleent, en geen verklaringen aflegt, toezeggingen doet en/of rechten of feiten erkent zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de kunstenaar.

29.2. Indien wordt vastgesteld dat er sprake is van een inbreuk zoals bedoeld in het voorgaande lid, zal de kunstenaar, naar zijn keuze, ervoor zorgdragen dat de opdrachtgever het recht verkrijgt het inbreuk makende kunstwerk te blijven gebruiken, dan wel het kunstwerk zodanig aanpassen dat het geen inbreuk meer maakt, dan wel, indien mogelijk, zorgdragen voor vervanging door een niet inbreuk makend kunstwerk. Indien geen van deze oplossingen naar het redelijk oordeel van de kunstenaar mogelijk zijn, zullen de inbreuk makende zaken worden teruggenomen tegen restitutie van het door de opdrachtgever betaalde honorarium.

30. Overmacht

30.1. Indien de kunstenaar niet toerekenbaar tekortschiet in de nakoming van zijn verplichtingen (overmacht), is de kunstenaar niet aansprakelijk en wordt de nakoming van die verplichtingen opgeschort voor de duur van de overmachttoestand.

30.2. Onder overmacht wordt mede verstaan eventuele ziekte van de kunstenaar alsmede weersomstandigheden die de kunstenaar redelijkerwijs verhinderen verder te werken aan het kunstwerk en die tot vertraging leiden, alsmede vertragingen bij toeleveranciers en/of andere bij de uitvoering van de overeenkomst ingeschakelde derden en vertraging als gevolg van eventuele ongeschiktheid van het materiaal.

30.3. Indien de overmachttoestand 90 (negentig) dagen heeft geduurd, hebben beide partijen het recht de overeenkomst geheel of gedeeltelijk te beëindigen, voor zover de overmachttoestand dit rechtvaardigt.

30.4. In het geval van overmacht aan de zijde van de kunstenaar, heeft de kunstenaar recht op een gedeelte van het honorarium voor de door hem verrichte werkzaamheden en op vergoeding van de kosten die de kunstenaar reeds heeft gemaakt of die onafwendbaar zijn (bijvoorbeeld in verband met reeds gedane bestellingen en opdrachten aan derden die niet meer zonder schadeplicht te annuleren zijn).

31. Overlijden kunstenaar

31.1. Deze overeenkomst eindigt van rechtswege door het overlijden van de kunstenaar. De opdrachtgever is gehouden de erfgenamen van de kunstenaar met betrekking tot de reeds verrichte werkzaamheden de in de artikel 27 genoemde bedragen ter zake van het honorarium en de kosten te betalen. De opdrachtgever zal de betreffende bedragen uiterlijk binnen 30 (dertig) dagen na het overlijden hebben betaald.

Artikel 27.3 is van overeenkomstige toepassing. Indien de kunstenaar geen erfgenamen heeft of indien de opdrachtgever er niet in slaagt de erfgenamen te achterhalen na een redelijke poging daartoe te hebben gedaan, is de opdrachtgever niet tot enige vergoeding van verrichte werkzaamheden en/of gemaakte kosten verplicht.

31.2. Het niet gereed zijnde kunstwerk staat na betaling ter beschikking van de opdrachtgever. De opdrachtgever is bevoegd de uitvoering van het kunstwerk door een derde laten verrichten, doch niet zonder toestemming van de erfgenamen van de kunstenaar. De erfgenamen zullen deze toestemming niet op onredelijke gronden aan de opdrachtgever onthouden. Indien de erfgenamen deze toestemming niet geven en het kunstwerk de opdrachtgever niet tot enig nut strekt, zal de opdrachtgever niet tot enige vergoeding van verrichte werkzaamheden verplicht zijn. De opdrachtgever is in dat geval wel gehouden tot vergoeding van de kosten die de kunstenaar reeds heeft gemaakt of van de kosten die onafwendbaar zijn (bijvoorbeeld in verband met reeds gedane bestellingen en opdrachten aan derden die niet meer zonder schadeplicht te annuleren zijn).

32. Faillissement en surséance van betaling

Elk der partijen is bevoegd de overeenkomst met onmiddellijke ingang te ontbinden in geval van faillissement of surséance van betaling van de wederpartij, onverminderd een eventueel recht op schadevergoeding.

33. Wijziging in omstandigheden

33.1. Indien zich zodanige omstandigheden voordoen dat van de kunstenaar redelijkerwijs niet kan worden verlangd dat hij de overeenkomst uitvoert, is de kunstenaar bevoegd de overeenkomst te beëindigen.

33.2. Indien de overeenkomst in overeenstemming met het voorgaande lid wordt beëindigd, is de opdrachtgever gehouden het honorarium te betalen en de kosten zoals bedoeld in artikel 15.1 te vergoeden voor zover de kunstenaar deze kosten reeds heeft gemaakt of nog verschuldigd zal zijn.

34. Geschillenbeslechting

34.1. Partijen zullen eventuele geschillen trachten minnelijk te schikken. Partijen zijn bevoegd, maar niet verplicht om een speciaal daartoe in het leven te roepen bemiddelingscommissie te verzoeken te bemiddelen bij het geschil. Indien bemiddelingspogingen van deze commissie niet tot een oplossing leiden, kunnen partijen deze commissie vragen een bindend advies uit te brengen.

34.2. De bemiddelingscommissie bestaat uit drie personen. Hiertoe wijst elk der partijen iemand aan, waarna de twee aangewezen personen samen een derde onafhankelijk persoon aanwijzen. Deze laatste is bij voorkeur een jurist.

35. Bindend advies

35.1. Indien partijen daarover schriftelijk overeenstemming hebben bereikt, kan de bemiddelingscommissie zoals bedoeld in artikel 34 worden verzocht een bindend advies uit te brengen.

35.2. Het in het vorige lid bedoelde verzoek wordt schriftelijk ingediend onder vermelding van de gronden waarop het verzoek is gebaseerd. De verzoekende partij zal de wederpartij per aangezekende post een kopie van het verzoek doen toekomen.

35.3. De bemiddelingscommissie zal de wederpartij in de gelegenheid stellen schriftelijk te reageren.

35.4. Na ontvangst van de reactie van de wederpartij zal de bemiddelingscommissie in overleg met beide partijen een datum vaststellen voor een mondelinge behandeling van het geschil.

35.5. Tenzij de bemiddelingscommissie besluit een afwijkende procedure te volgen en partijen daarvan schriftelijk op de hoogte stelt, zal de bemiddelingscommissie, na de mondelinge behandeling schriftelijk een bindend advies uitbrengen.

36. Toepasselijk recht

Op deze algemene voorwaarden, alsmede op iedere daarmee verbonden overeenkomst, is Nederlands recht van toepassing.

TOELICHTING VOORWAARDEN

INLEIDING

Deze Algemene Voorwaarden zijn vooral bedoeld voor grotere kunstopdrachten van overheidsinstellingen, organisaties of bedrijven. Ze kunnen eventueel ook gebruikt worden voor kleinere opdrachten van dergelijke opdrachtgevers. De Voorwaarden zijn niet geschikt in de situatie dat een opdrachtgever privé handelt en dus niet namens een organisatie of bedrijf.

De Landelijke Algemene Voorwaarden Kunstopdrachten (Cultuur+Ondernemen 2015) zijn niet gedeponerd bij een arrondissementsrechtbank of bij een Kamer van Koophandel. Als u de Voorwaarden wilt toepassen, moet u dit op al uw offertes en contracten aangeven en u moet bovendien vooraf de volledige tekst van de Voorwaarden toezenden of ter hand stellen aan uw wederpartij. Het gaat erom dat de wederpartij, voorafgaand aan het sluiten van een overeenkomst de toepasselijkheid van de voorwaarden heeft aanvaard en in staat is geweest kennis te nemen van de volledige inhoud.

Ook bij kunstopdrachten in het buitenland kunnen de Landelijke Algemene Voorwaarden Kunstopdrachten gehanteerd worden. De Voorwaarden dienen dan wel in de taal van de opdrachtgever vertaald te worden. Bovendien wordt in deze situatie aangeraden een aanvullende bepaling op te nemen waarin staat dat bij conflicten de woonplaats van de kunstenaar bepalend is voor de relatieve competentie van de rechterlijke instantie.

Bij de totstandkoming van de Landelijke Algemene Voorwaarden Kunstopdrachten is een grote groep organisaties zeer actief betrokken geweest (zie voorwoord). Er is nadrukkelijk gestreefd naar een evenwichtige en rechtvaardige verdeling van rechten en plichten tussen opdrachtgever en kunstenaar. In deze toelichting worden diverse onderwerpen nog nader uitgelegd. Mocht u desondanks nog vragen of opmerkingen hebben, dan kunt u zich wenden tot Cultuur+Ondernemen.

DE KUNSTOPDRACHT

Een kunstwerk is het resultaat van een onafhankelijk creatief proces. De keuze voor een bepaalde kunstenaar betekent in de praktijk dan ook kiezen voor een bepaalde uitdrukking van beeldende kunst. Het is daarom van groot belang dat de opdrachtgever, voorafgaand aan het geven van een kunstopdracht, zorgvuldig nagaat welke vorm van beeldende kunst het meest zinvol is en welke voorwaarden hij aan het kunstwerk stelt.

Punten ter overweging zijn bijvoorbeeld:

- Moet het kunstwerk iets of iemand uitbeelden of moet hierin een bepaalde gedachte tot uitdrukking gebracht worden?
- In hoeverre moet het speciaal voor een bepaalde plek, aangepast aan de omgeving gemaakt worden?
- In hoeverre moet het onderhoudsarm en vandalismebestendig zijn?
- Wordt er gedacht aan bepaalde afmetingen en aan bepaald materiaal?
- Welke minimale levensduur heeft de opdrachtgever voor het kunstwerk voor ogen?
- Wel maximaal budget is er voor de realisatie van het kunstwerk?

Alle criteria waaraan het kunstwerk moet voldoen en die bij de beoordeling een rol zullen spelen, moeten duidelijk opgenomen worden in een opdrachtschrijving. De opdrachtschrijving is de essentie van het contract dat tussen de opdrachtgever en de kunstenaar gesloten gaat worden.

LEVENSDUUR VAN HET KUNSTWERK (ARTIKEL 24)

Volgens artikel 24 van de algemene voorwaarden moet de opdrachtgever *voorafgaand aan de opdracht tot het maken van een schetsontwerp* een minimale termijn aangeven, gedurende welke hij zich zal verplichten ervoor zorg te dragen dat het kunstwerk in de oorspronkelijke staat behouden blijft. Welke termijn redelijk is, hangt af van diverse factoren, bijvoorbeeld:

- het motief of doel van een opdracht;
- planning op het gebied van ruimtelijke ordening;
- gaat het wel of niet om een geïntegreerd kunstwerk;
- de beoogde duurzaamheid van het kunstwerk zelf;
- de aard van de opdrachtgever.

Als het kunstwerk voor een speciale plaats is gemaakt, zal de

opdrachtgever ervoor moeten zorgen dat het minimaal de afgesproken periode op diezelfde plaats behouden blijft. De opdrachtgever moet dit dus al in de opdrachtschrijving duidelijk maken. Indien het kunstwerk binnen deze termijn verloren gaat door calamiteiten die niet voor risico zijn van de opdrachtgever, kan deze zich beroepen op overmacht. Het gaat hier overigens nadrukkelijk om een minimale termijn. Ook na het verstrijken van deze termijn is de opdrachtgever niet volledig vrij het kunstwerk af te breken (zie artikel 24 lid 2). Wel mag de opdrachtgever na deze termijn het kunstwerk in overleg met de kunstenaar verplaatsen. Indien de opdrachtgever niet meer beschikt over het adres van de kunstenaar, kan hij proberen dit te achterhalen bij bijvoorbeeld organisaties die documentatiebestanden van kunstenaars bijhouden.

Ook zou hij een oproep kunnen plaatsen in een blad als BK-Informatie. Indien de kunstenaar onoverkomelijke bezwaren heeft tegen de termijn die de opdrachtgever aangeeft, kan dit reden zijn om de opdracht te weigeren.

HET ONTWERP (ARTIKEL 4, 5 EN 8 T/M 12)

In de algemene voorwaarden worden twee belangrijke fasen van het ontwerpproces nader gedefinieerd, het schets- en definitief ontwerp.

Schetsontwerp: artikel 1.1, artikel 4 t/m 7

Definitief ontwerp: artikel 1.2 en artikel 8 t/m 12

Sommige opdrachtgevers laten hier nog een extra fase aan voorafgaan, te weten de fase van de *ideeën*. Een ideeën-schets behoort niet meer te zijn dan een eerste indruk zonder begroting waarin de kunstenaar zijn benaderingswijze vanuit zijn totale oeuvre omschrijft, vergelijkbaar met een sollicitatie. De ideeën-schets is niet in deze algemene voorwaarden opgenomen. Voor zover een kunstenaar een vergoeding wenst te ontvangen voor een ideeën-schets, dient hij hieromtrent in een vroegtijdig stadium met de potentiële opdrachtgever duidelijke afspraken te maken. Daarnaast zouden afspraken gemaakt moeten worden over teruggave van materiaal en zo nodig over geheimhouding.

BEOORDELING SCHETSONTWERP (ARTIKEL 6 EN 7)

De kunstenaar zal bij een meervoudig schetsontwerp tijdig van de opdrachtgever informatie moeten hebben over hoe de beoordeling van zijn ontwerp zal verlopen en over de personen en/of instanties die daarbij betrokken zullen zijn (artikel 7.1). Als de opdrachtgever een schetsontwerp afkeurt, kan hij de kunstenaar in de gelegenheid stellen het ontwerp aan te passen. De opdrachtgever is hierbij verplicht concrete aanwijzingen te geven voor de aanpassing. De kunstenaar ontvangt voor deze aanpassing geen aanvullende financiële vergoeding, tenzij hij nadrukkelijk anders met de opdrachtgever afspreekt.

AANVULLENDE VOORWAARDEN BIJ GOEDKEURING SCHETS-ONTWERP (ARTIKEL 8 LID 2 T/M 5)

De kunstenaar die een schetsontwerp indient is bij goedkeuring van het schetsontwerp in beginsel verplicht over te gaan tot vervaardiging van het definitief ontwerp en de uitvoering van het kunstwerk (art. 8.1). De kunstenaar zal zijn werkzaamheden echter volledig opschorten in het geval dat de opdrachtgever aanvullende voorwaarden stelt, bijvoorbeeld met betrekking tot het verkrijgen van subsidie of sponsoring, van een noodzakelijke vergunning en/of een definitieve beslissing van een bestuurlijk orgaan of een speciale commissie. In het geval dat de overeenkomst voortijdig eindigt, kan de kunstenaar slechts aanspraak maken op vergoeding van de werkzaamheden voor het definitieve ontwerp, als de opdrachtgever de kunstenaar schriftelijk heeft verzocht om ondanks de voorwaarde(n), daarmee te beginnen (artikel 8 lid 5). De opdrachtgever moet dergelijke voorwaarden schriftelijk met de kunstenaar overeenkomen, voorafgaande aan of uiterlijk bij de goedkeuring van het schetsontwerp. Indien de kunstenaar bezwaren heeft tegen deze aanvullende voorwaarden, kan dit leiden tot beëindiging van de overeenkomst (artikel 8 lid 3).

HET KUNSTBUDGET (ARTIKEL 1.6 EN 27)

Bij het verstrekken van de opdracht tot het maken van een schetsontwerp is de hoogte van het kunstbudget vastgesteld. Het kunstbudget is het totale bedrag dat de opdrachtgever voor de vervaardiging van het kunstwerk aan de kunstenaar ter beschikking stelt inclusief het honorarium en inclusief BTW.

Er zijn kosten die niet binnen het kunstbudget vallen die per definitie voor rekening van de opdrachtgever zijn, bijvoorbeeld de vergoeding voor de leden van een eventuele kunstcommissie. Het is gebruikelijk dat de opdrachtgever aan de kunstenaar de kosteloze beschikking geeft over aansluitingsmogelijkheden voor elektrische machines, verlichting, verwarming, gas en water als het kunstwerk op het terrein van de opdrachtgever wordt gemaakt.

Afhankelijk van het ontwerp kan men overeenkomen ook andere kosten niet op het kunstbudget te laten drukken, zoals:

- kosten wegens technische begeleiding;
- kosten voor bouwkundige voorzieningen;
- kosten voor een maquette;
- verzekeringskosten.

Het kunstbudget wordt doorgaans gesplitst in een honorarium en uitvoeringsdeel. Door middel van het honorarium wordt de artistiek inhoudelijke bijdrage van de kunstenaar betaald (zie artikel 1.4). Daarnaast kan de kunstenaar zelf meewerken aan de uitvoering van het artistieke concept tot een feitelijke productie, het kunstwerk. Werkt de kunstenaar zelf mee aan de uitvoering, dan vallen de kosten voor deze arbeidsuren onder het uitvoeringsbudget. Deze arbeidskosten kunnen doorgaans het beste op uurbasis worden bepaald.

HET HONORARIUM (ARTIKEL 1.4 EN ARTIKEL 26 EN 27)

In deze algemene voorwaarden wordt de hoogte van het honorarium bepaald aan de hand van een percentage van het kunstbudget. Als vuistregel geldt dat het honorariumgedeelte grofweg ongeveer 30 % deel uitmaakt van het totale kunstbudget. Voor de uitvoeringskosten resteert dan 70 % van het kunstbudget. Het honorariumpercentage wordt relatief hoger bij een lager kunstbudget. Het honorariumpercentage wordt relatief lager bij een hoger kunstbudget.

Het honorarium valt ook weer uiteen in drie delen, tenzij anders wordt afgesproken:

- een gedeelte voor het schetsontwerp (Hiervoor wordt doorgaans vooraf een vast bedrag afgesproken);

- een gedeelte voor het definitieve ontwerp (2/3 deel van het totale honorarium onder aftrek van het bedrag dat voor het schetsontwerp is afgesproken);
- een gedeelte voor de vervaardiging van het kunstwerk zelf (1/3 deel van het totale honorarium).

Een relatief groot gedeelte van het totale honorarium is bestemd voor het definitieve schetsontwerp. Dit wordt als redelijk beschouwd, enerzijds omdat de belangrijkste creatieve prestaties nu eenmaal in de ontwerpfase worden geleverd, anderzijds omdat het de praktijk is dat het vaste bedrag dat doorgaans voor het schetsontwerp wordt afgesproken aan de lage kant is. Bij meervoudige schetsontwerpen kan dat soms niet anders, omdat er anders een te laag bedrag overblijft voor de uiteindelijke opdracht.

Rekening houdend met de praktijk, geldt als richtlijn voor een redelijke vergoeding voor het schetsontwerp: minimaal 1/3 van het totale honorarium.

Mede aan de hand van deze regels kan men vaststellen wat een redelijke schadevergoeding is als de opdracht voortijdig eindigt met schadelijheid voor de opdrachtgever.

Als men afwijkt van genoemde verdelingsregeling uit deze algemene voorwaarden moet dat nadrukkelijk worden overeengekomen.

Bij de betalingstermijnen van het honorarium (artikel 27 lid 1) wordt een andere verdeelsleutel gehanteerd dan bij de verdeling van het honorarium in een gedeelte voor het schetsontwerp, het definitieve ontwerp en de uitvoering (artikel 26)! Artikel 26 bepaalt waar het geld voor bestemd is, terwijl artikel 27 regelt wanneer uiterlijk betaald moet worden.

DE BEGROTING (ARTIKEL 9.1 EN 15.1 EN 26)

Bij het schetsontwerp levert de kunstenaar een globale raming van de te verwachten kosten voor de realisering van het kunstwerk, uitgesplitst in een honorariumdeel en een deel voor de

uitvoering van het kunstwerk. Bij het definitieve ontwerp wordt een definitieve begroting ingediend, uitgaande van reële prijsaanbiedingen en voorzien van de desbetreffende leveringsvoorwaarden. Artikel 15 geeft een opsomming van mogelijke begrotingsposten voor het uitvoeringsbudget. Een probleem kan zijn dat de offertes van toeleveranciers en andere in te schakelen derden vaak een beperkte tijd geldig zijn. Daarna kunnen zij hun prijs verhogen waardoor de begroting te krap wordt. Dit kan ondervangen worden door met de betreffende leveranciers en aannemers af te spreken dat hun offertes geldig blijven tot het tijdstip van oplevering. Als zij hiertoe niet bereid zijn, is het raadzaam dit in te calculeren in de reserve voor onvoorziene kosten. Het spreekt vanzelf dat ook in de definitieve begroting een redelijk bedrag als honorarium moet worden opgenomen. Het definitieve ontwerp kan naast de definitieve begroting ook een betalingsregeling voor het uitvoeringsbudget bevatten, indien een andere regeling gewenst wordt dan in de algemene voorwaarden is vastgelegd. Indien geen afwijkende regeling gewenst wordt, kan eenvoudigweg verwezen worden naar de regeling van artikel 27.2 inhoudend dat de opdrachtgever het volledige uitvoeringsbudget betaalt binnen 30 dagen na goedkeuring van het definitieve ontwerp. Deze regeling is op grond van de algemene voorwaarden ook van toepassing indien partij- en helemaal geen afspraken maken over de betalingsregeling.

BTW-ASPECTEN

Veel opdrachtgevers zijn overheidsinstellingen die niet BTW-plichtig zijn. Zij stellen doorgaans een maximaal kunstbudget vast, waarbinnen de totale kunstopdracht gedaan moet worden. Om deze reden is er in de algemene voorwaarden vanuit gegaan dat het kunstbudget inclusief BTW is. De BTW-plichtige kunstenaar moet in de begroting de BTW wel specificeren. Kunstenaars met een vrijstelling voor de BTW brengen geen BTW in rekening en hoeven hier in de begroting geen rekening mee te houden. Kunstopdrachten vallen in beginsel onder het verlaagde BTW-tarief van 6%. Schetsopdrachten, toegepaste kunstopdrachten en opdrachten van kunstvoorwerpen in oplage kunnen echter ook onder het normale tarief van 21% BTW vallen. Raadpleeg bij twijfel een belastingalmanak of deskun-

dige. In het geval de overeenkomst tussentijds wordt beëindigd, zal de opdrachtgever mogelijk het reguliere tarief van 19% verschuldigd zijn. Dit is afhankelijk van de vraag of er al sprake is van een autonoom kunstwerk.

BETALINGSTERMIJNEN (ARTIKEL 27)

Bij de betalingstermijnen wordt onderscheid gemaakt tussen betaling van het honorarium en betaling van het uitvoeringsbudget.

Het honorarium wordt in drie delen achteraf betaald. De betalingstermijnen van het honorarium worden geregeld in artikel 27 lid 1. Let op: hierbij wordt een andere verdeelsleutel gehanteerd dan bij de verdeling van het honorarium!

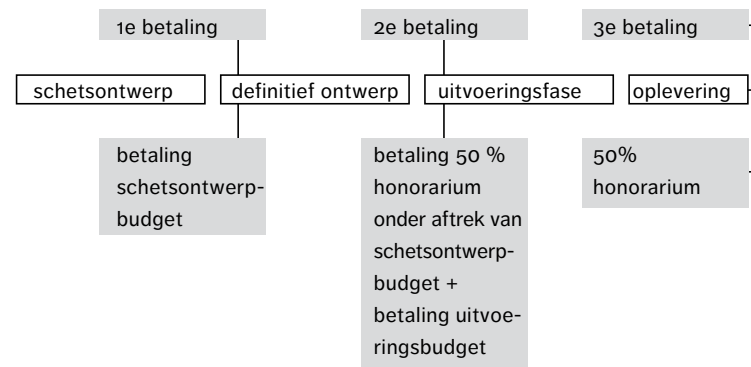
Artikel 26 bepaalt waar het geld voor bestemd is, terwijl artikel 27 regelt wanneer uiterlijk betaald moet worden. Het schetsontwerp wordt in één keer betaald. Het resterende honorarium voor het definitieve ontwerp en de uitvoering wordt vervolgens in twee keer betaald. Hierbij behoeft de opdrachtgever de helft van het totale honorarium pas te betalen uiterlijk 30 dagen na de eindoplevering. De achtergrond hiervan is, dat het redelijk is dat opdrachtgevers een substantieel bedrag achter de hand kunnen houden voor het geval de kunstenaar in gebreke blijft. Daarbij is het voor de kunstenaar wel belangrijk dat hij de volledige beschikking krijgt over het uitvoeringsbudget. Om deze reden is ervoor gekozen dat de opdrachtgever de helft van het totale honorarium pas na de eindoplevering hoeft uit te betalen.

Als regel voor de betaling van het uitvoeringsbudget geldt dat de kunstenaar volledig over het hiervoor beschikbare geld moet kunnen beschikken op het moment dat hij aan de uitvoering begint. De meeste kunstenaars zijn nu eenmaal niet in de gelegenheid dergelijke grote bedragen voor te financieren. Het volledige uitvoeringsbudget moet daarom binnen 30 dagen na goedkeuring van het definitieve schetsontwerp worden betaald, tenzij anders overeengekomen (artikel 27 lid 2). Volgens artikel 9 moet de kunstenaar in de definitieve begroting opnemen hoe en wanneer het uitvoeringsbudget zal worden uitgekeerd. De

kunstenaar kan verwijzen naar artikel 27 lid 2 óf nadrukkelijk een andere regeling voorstellen.

In artikel 31 lid 1 is een betalingstermijn opgenomen in geval van overlijden van de kunstenaar.

BETALINGSSCHEMA

VOORBEELDBEREKENINGEN

■ Voorbeeld 1 – Kunstbudget € 50.000,-

Kunstbudget	€	50.000,-
Honorarium	€	18.000,-
Verdeling van het honorarium		
Schetsontwerpbudget	€	6.000,-
Honorarium definitief ontwerp	€	6.000,-
Honorarium t.b.v. de uitvoering	€	6.000,-
	€	18.000,-
Uitvoeringsbudget		
	€	32.000,-

■ Voorbeeld 2 – Kunstbudget € 150.000,-

Kunstbudget	€	150.000,-
Honorarium	€	43.000,-
Verdeling van het honorarium*		
Schetsontwerpbudget	€	7.000,-
Honorarium definitief ontwerp	€	21.667,-
Honorarium t.b.v. de uitvoering	€	14.333,-
	€	43.000,-
Uitvoeringsbudget		
	€	107.000,-

- * toelichting op verdeling van het honorarium volgens de voorwaarden:
- schetsontwerp 1/3 deel van het honorarium tot een maximum van € 7.000,-
  - definitief ontwerp is 2/3 deel van het honorarium met aftrek van het budget voor het schetsontwerp:
(2/3 deel van € 43.000,- = 28.667,- – 7.000,- = 21.667,-)
  - honorarium t.b.v. de oplevering in de uitvoering is 1/3 deel van het honorarium.

VOORBEELD BETALING

■ Voorbeeld 1 – Kunststopdracht	€	50.000,-
1e betaling	€	6.000,-
2e betaling	€	35.000,-
3e betaling	€	9.000,-
	€	50.000,-
■ Voorbeeld 2 – Kunststopdracht	€	150.000,-
1e betaling	€	7.000,-
2e betaling	€	121.500,-
3e betaling	€	21.500,-
	€	150.000,-

OVERHEIDSVERGUNNINGEN (ARTIKEL 8.2 EN 9.2)

Vaak is voor het oprichten van een kunstwerk in de openbare ruimte overheidstoestemming nodig, bijvoorbeeld van een gemeentelijke dienst voor bouw- en woningtoezicht en soms van de brandweer. De opdrachtgever zal deze vergunningen tijdig moeten aanvragen. Indien de vereiste vergunningen nog niet gegeven zijn op het moment van goedkeuring van het schetsontwerp, zal de opdrachtgever dit als aanvullende voorwaarde moeten vastleggen conform artikel 8 van de Algemene Voorwaarden.

VERZEKERINGEN (ARTIKEL 28)

Bij grote kunststopdrachten zijn een aantal verzekeringen relevant en/ of in de algemene voorwaarden verplicht gesteld:

a. Bedrijfsaansprakelijkheidsverzekering

In de algemene voorwaarden verplicht gesteld in de uitvoeringsfase van een kunststopdracht. De verzekering dekt schade waarvoor de kunstenaar door derden aansprakelijk gesteld kan worden en die niet wordt gedekt door een particuliere WA-verzekering.

b. Inventaris/ goederenverzekering

Een noodzakelijke beroepsverzekering, waarbij de inventaris, goederen, materialen en gereede en niet gereede kunstvoorwerpen, die zich in het atelier of de werkplaats van een kunstenaar bevinden gedekt zijn tegen risico's als brand, braak, waterschade etc.

c. C.A.R. (constructie all-risk verzekering)

Uitsluitend aan te raden bij omvangrijke risicovolle projecten, waarbij ingrepen in de bebouwing, fundering, bestrating of infrastructuur aan de orde zijn.

d. Transportverzekering

Noodzakelijk bij transport van (omvangrijke onderdelen van) het kunstwerk.

UITVOERING (ARTIKEL 13)

Vóór de uitvoering zullen kunstenaar en opdrachtgever in ieder geval overleg moeten hebben over:

- tijdsplanning;
- aanvoer en opslag van materiaal;
- beheer materiaal;
- de vraag in hoeverre de kunstenaar namens de opdrachtgever contracten met derden mag sluiten. Dit moet opgenomen worden in het Vervolgcontract definitief ontwerp en uitvoering.

Bij het gefaseerd aanbrengen van het kunstwerk zal het beheer van de bestemde ruimte(n) door de opdrachtgever tot de oplevering gegarandeerd moeten worden. Indien het kunstwerk in relatie tot een nieuwbouwproject wordt gerealiseerd, moet tijdig doorgesproken worden in hoeverre de uitvoering van het kunstwerk en/of ondersteunende constructies deel kunnen uitmaken van het bouwproces.

BIJ DE UITVOERING IN TE SCHAKELEN PERSONEN OF BEDRIJVEN (ARTIKEL 13.3)

De kunstenaar heeft jegens zijn opdrachtgever de eindverantwoordelijkheid voor de juiste uitvoering van het kunstwerk. Dit geldt in de regel ook als de kunstenaar hierbij derden inschakelt. Gedacht kan worden aan bijvoorbeeld materiaalleveranciers,

deskundigen die constructieberekeningen maken, materiaalwerkers of andere aannemers die onderdelen van de uitvoering op zich nemen en transportbedrijven. Op basis van de bij het definitieve ontwerp gepresenteerde offertes sluit de kunstenaar met hen overeenkomsten, waarmee hij alle werkzaamheden zo zorgvuldig mogelijk op elkaar afstemt.

Een probleem dat nogal eens voorkomt, is dat derden hun prestaties niet op tijd leveren waardoor de kunstenaar in tijdnood komt. De kunstenaar kan zichzelf hiervoor beschermen door:

- met de betrokken derden contractueel nadrukkelijk fatale termijnen af te spreken waarbinnen zij hun prestaties geleverd moeten hebben;
- voldoende speling in de tijdsplanning te nemen mocht er onverhoopt iets misgaan;
- met de opdrachtgever overeen te komen dat hij met bepaalde betrokken bedrijven een overeenkomst mag sluiten namens de opdrachtgever. De algemene voorwaarden geven deze mogelijkheid in artikel 13.3 indien en voorzover de opdrachtgever hiervoor schriftelijke toestemming geeft. In dat geval is die derde ten opzichte van de opdrachtgever aansprakelijk voor fouten en nalatigheden.

Als de kunstenaar op eigen naam opdrachten aan bijvoorbeeld een aannemer geeft, is het de kunstenaar die ten opzichte van de opdrachtgever aansprakelijk is voor fouten en nalatigheden van die aannemer. In dat geval kan de kunstenaar op zijn beurt wel die aannemer aansprakelijk stellen.

Als de betrokken aannemer inmiddels failliet is, zal de kunstenaar mogelijk de volledige schade zelf moeten dragen. Het is daarom zaak om vooraf na te gaan of het bedrijf van de hulp-persoon een bona fide bedrijf is met een goede naam. Het werken met betrouwbare hulppersonen is ook van belang voor het risico dat de kunstenaar kan lopen op grond van de Wet Ketenaansprakelijkheid. De kern van deze wet is, dat de (hoofd) aannemer aansprakelijk gesteld kan worden voor het niet betalen van premies en belasting door elke opvolgende onderaannemer die bij het werk betrokken is. Het gaat hierbij alleen om premies en belasting die verschuldigd zijn in verband met het uit te

voeren werk. Een kunstenaar die op grond van een kunstopdracht werkzaamheden uitbesteedt, treedt daardoor op als 'hoofdaannemer' en draagt daardoor risico voor het niet afdragen van premies en belasting voor het personeel van het bedrijf van zijn hulppersoon (onderaannemer), voorzover dit personeel betrokken is bij de kunstopdracht. In de praktijk blijkt dat dit risico niet zo groot is, mede omdat opdrachten van de kunstenaar aan de hulppersoon doorgaans relatief klein zijn. Indien een aannemer voor de kunstenaar een grote klus moet klaren waarbij de aannemer gebruik maakt van personeel en waarmee grote bedragen gemoeid zijn, kan het voor de kunstenaar raadzaam zijn om zijn eventuele aansprakelijkheid op grond van de Wet Ketenaansprakelijkheid te beperken. Dit kan door speciale bepalingen op te nemen in het contract dat u met de aannemer sluit. Hiervoor kan juridisch advies gevraagd worden van bijvoorbeeld de Belastingdienst, of van een juridisch adviseur, zoals uw beroepsorganisatie, de Kamer van Koophandel of Cultuur+Ondernemen.

De kunstenaar dient alert te zijn op eventuele algemene voorwaarden die bij offertes van toepassing verklaard worden door mensen of bedrijven die hij inschakelt bij de uitvoering. Het is raadzaam om deze voorwaarden vooraf goed te lezen met name op punten waarin aansprakelijkheid wordt uitgesloten. Als onderdelen uit algemene voorwaarden voor de kunstenaar een te groot risico opleveren, kan de kunstenaar de opdracht verlenen onder de uitdrukkelijke voorwaarde dat de betreffende onderdelen uit die voorwaarden niet van toepassing zijn. Gaat de wederpartij hiermee niet akkoord, dan kan de kunstenaar overwegen om met een ander bedrijf in zee te gaan.

Bij het verlenen van een opdracht aan een in te schakelen derde is het van belang duidelijk aan te geven of die derde volledig moet uitgaan van de door de kunstenaar aangeleverde berekeningen en aanwijzingen of dat die derde hierin een eigen verantwoordelijkheid heeft. In het laatste geval kan de ingeschakelde derde namelijk eerder aansprakelijk gesteld worden als het resultaat gebrekkig is als gevolg van een foute berekening of constructie.

OPLEVERING (ARTIKEL 13.4 EN ARTIKEL 16 T/M 18)

De (eind)oplevering is de feitelijke afronding van het proces. Indien de opdrachtgever het kunstwerk bij eerste oplevering al volledig goedkeurt, houdt de eindoplevering in, dat de kunstenaar dit bevestigt en hierbij tevens een onderhoudsplan en visuele documentatie levert. De zorg en het risico voor het kunstwerk wordt definitief overgedragen aan de opdrachtgever. In de algemene voorwaarden wordt de uiterlijke termijn van 30 dagen gegeven waarbinnen de opdrachtgever de gelegenheid krijgt om te beoordelen of alles naar behoren is gerealiseerd. Uiterlijk 30 dagen na eindoplevering moet de opdrachtgever het laatste deel van het honorarium betalen (artikel 27.1 c)

AUTEURSRECHTEN (ARTIKEL 20 EN 22)

De kunstenaar behoudt de auteursrechten op het kunstwerk. De kunstenaar mag echter geen gelijke of soortgelijke kunstwerken maken. Van een soortgelijk kunstwerk is sprake als dit zodanig lijkt op het eerste kunstwerk dat je redelijkerwijs niet kunt spreken van een nieuw oorspronkelijk werk. De kunstenaar kan met betrekking tot het kunstwerk aan opdrachtgever licenties verlenen. De kunstenaar moet hierbij wel nagaan of deze sporen met eventuele afspraken die hij heeft met met Stichting Pictoright of andere organisaties aan wie hij de behartiging van auteursrechten heeft overgedragen.

GESCHILLENBESLECHTING (ARTIKEL 34)

Bij geschillen dient eerst gestreefd te worden naar een oplossing in onderling overleg, zo nodig met behulp van bemiddelaars. Als ook met behulp van bemiddeling geen oplossing gevonden wordt, kan ervoor gekozen worden om een speciaal aangezochte commissie een bindend advies te laten uitbrengen. Hierbij verplichten kunstenaar en opdrachtgever zich schriftelijk om zich neer te leggen bij het advies van deze commissie. Het is aan te raden om zowel bij een bemiddelingscommissie als bij een bindend adviescommissie vooraf duidelijke afspraken te maken over eventuele kostenvergoedingen van deze personen en door wie deze kosten gedragen worden. Bij het zoeken naar bemiddelaars kunt u denken aan bijvoorbeeld medewerkers van Provinciale culturele instellingen of van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (in de bijlage vindt u adressen).

VOORBEELDCONTRACTEN

OPDRACHTCONTRACT SCHETSONTWERP KUNSTOPDRACHT

■ Opdrachtgever

Naam rechtspersoon/instelling .....

.....

Rechtsgeldig vertegenwoordigd door

Adres .....

Telefoon .....

E-mailadres .....

.....

BTW-nummer .....

Personen die bij uitsluiting bevoegd zijn, alleen of gezamenlijk, namens de opdrachtgever mededelingen te doen met betrekking tot deze kunstopdracht

Naam 1 .....

Functie 1 .....

Naam 2 .....

Functie 2 .....

■ Kunstenaar

Naam .....

Adres .....

Tel .....

E-mailadres .....

Bank/girnummer .....

BTW-nummer .....

Partijen zijn hetvolgende overeengekomen, in aanmerking nemende dat op deze overeenkomst – onder uitdrukkelijke afwijzing van alle andere voorwaarden – uitsluitend de Landelijke Algemene Voorwaarden Kunstopdrachten (Cultuur+Ondernemen 2015) van toepassing zijn:

■ Artikel 1

Het kunstwerk waarvoor de Kunstenaar een schetsontwerp zal maken, moet voldoen aan de volgende criteria:

Opdrachtomschrijving .....

(zo nodig als bijlage toevoegen) .....

Bestemming .....

.....

De minimale termijn gedurende welke de opdrachtgever zich zal verplichten ervoor zorg te dragen dat het kunstwerk in de oorspronkelijke staat en,

voor zover het voor een speciale plaats gemaakt is, op diezelfde plaats behouden blijft (art. 24 lid 1)

Geplande opleverdatum van het kunstwerk .....

.....

Kunstbudget € .....

.....

Overige criteria en/of aanvullende voorwaarden die opdrachtgever stelt aan het schetsontwerp

.....

(zo nodig als bijlage toevoegen)

Deze opdracht wordt wel/niet* gegeven in het kader van een meervoudige schetsopdracht.

Personen/commissieleden die het schetsontwerp zullen beoordelen (art. 7)

.....

.....

■ Artikel 2

Levering van het schetsontwerp vindt plaats op/tussen .....

(datum/data)

op locatie .....

(adres/plaats)

Uiterlijke datum waarop de kunstenaar van de opdrachtgever de schriftelijke beoordeling ontvangt van het schetsontwerp .....

■ Artikel 3

Indien de opdrachtgever het schetsontwerp of het aangepast schetsontwerp goedkeurt, verplichten partijen zich tot het sluiten van een vervolgovereenkomst waarin nadere afspraken worden gemaakt over de vervaardiging van een definitief ontwerp en de uitvoering van het kunstwerk.

■ Artikel 4

Voor de levering van het schetsontwerp ontvangt de kunstenaar (art. 26 lid 2a) een honorarium (incl. BTW en inclusief onkosten) € .....

Dit bedrag wordt aan de kunstenaar overgemaakt uiterlijk .....

(datum/termijn; art. 27 lid 1a)

■ Artikel 5

Opdrachtgever en kunstenaar verklaren van de volledige inhoud van de Landelijke Algemene Voorwaarden Kunstopdrachten kennis te hebben kunnen nemen.

OPDRACHTCONTRACT SCHEPONTWERP KUNSTOPDRACHT

Eventuele overige afspraken .....

.....

.....

.....

.....

.....

Plaats .....

Plaats .....

Datum .....

Datum .....

Handtekening Opdrachtgever

Handtekening Kunstenaar

DE LANDELIJKE ALGEMENE
VOORWAARDEN KUNSTOPDRACHTEN

VERVOLGCONTRACT DEFINITIEF ONTWERP EN UITVOERING

■ **Opdrachtgever**

Naam rechtspersoon/instelling .....

.....

Rechtsgeldig vertegenwoordigd door .....

Adres .....

Telefoon .....

E-mailadres .....

.....

BTW-nummer .....

Personen die bij uitsluiting bevoegd zijn, alleen of
gezamenlijk, namens de opdrachtgever mededelingen
te doen met betrekking tot deze kunstopdracht

Naam 1 .....

Functie 1 .....

Naam 2 .....

Functie 2 .....

■ **Kunstenaar**

Naam .....

Adres .....

Tel .....

E-mailadres .....

Bank/gironummer .....

BTW-nummer .....

Dit is een vervolgovereenkomst van de op .....

(datum)

gesloten overeenkomst tot het maken van een

schetsontwerp.

Partijen zijn hetvolgende overeengekomen, in aan-
merking nemende dat op deze overeenkomst – onder
uitdrukkelijke afwijzing van alle andere voorwaarden
– uitsluitend de Landelijke Algemene Voorwaarden
Kunstopdrachten (Cultuur+Ondernemen 2015) van
toepassing zijn:

■ **Artikel 1**

Op basis van het op .....

(datum)

goedgekeurde schetsontwerp zal de kunstenaar over-

gaan tot de vervaardiging van het definitief ontwerp.

Bij de goedkeuring van het schetsontwerp heeft de
opdrachtgever geen/de volgende* aanvullende voor-
waarden aan de voortzetting van de overeenkomst
verbonden (art. 8)

.....

.....

Eventuele nadere afspraken met betrekking tot het
definitief ontwerp .....

.....

.....

■ **Artikel 2**

Levering van het definitieve ontwerp vindt plaats
op/tussen .....

(datum/data)

op locatie .....

(adres/plaats)

■ **Artikel 3**

Nadat het definitieve ontwerp is, of geacht moet wor-
den te zijn, goedgekeurd, zal de kunstenaar een aan-
vang maken met de uitvoering van het definitieve
ontwerp.

Het definitieve ontwerp wordt uitgevoerd in beheer
van: de kunstenaar/de opdrachtgever* (art. 13).

■ **Artikel 4**

De kunstenaar is wel/niet* bevoegd om in naam van
de opdrachtgever overeenkomsten te sluiten met bij
de uitvoering van het definitieve ontwerp in te scha-
kelen derden op basis van de door de opdrachtgever
goedgekeurde offertes van deze derden (art. 13.3).

Zo ja, met de volgende personen/bedrijven:

.....

.....

.....

.....

■ **Artikel 5**

Levering van het kunstwerk vindt plaats op/tussen:

(datum/data)

op locatie:

(adres/plaats)

■ **Artikel 6**

Het volledig honorariumgedeelte van het kunst-
budget bedraagt € .....

.....

Het volledig uitvoeringsbudget € .....

.....

Kunstabudget € .....

.....

Afspraken over betaling van het kunstbudget, indien
en voorzover deze afspraken een afwijking of aanvul-
ling zijn op de regeling in de Landelijke Algemene
Voorwaarden Kunstopdrachten (art. 27):

.....

.....

.....

* doorhalen wat niet van toepassing is

VERVOLGCONTRACT DEFINITIEF ONTWERP EN UITVOERING

■ Artikel 7

Opdrachtgever en kunstenaar verklaren van de volledige inhoud van de Landelijke Algemene Voorwaarden Kunstopdrachten kennis te hebben kunnen nemen.

Eventuele overige afspraken .....

.....

.....

.....

.....

.....

Plaats .....

Plaats .....

Datum .....

Datum .....

Handtekening Opdrachtgever

Handtekening Kunstenaar

DE LANDELIJKE ALGEMENE
VOORWAARDEN KUNSTOPDRACHTEN

OPDRACHTCONTRACT UITVOERING VAN (EEN GEDEELTE VAN) EEN WERK

■ Kunstenaar

Naam .....

.....

.....

Adres .....

Tel .....

E-mailadres .....

.....

■ Aannemer

Naam bedrijf .....

.....

.....

Rechtsgeldig vertegenwoordigd door .....

Adres .....

.....

Telefoon .....

E-mailadres .....

.....

in aanmerking nemende, dat:

a) de kunstenaar met .....

(hierna te noemen de opdrachtgever) een contract heeft gesloten waarin de kunstenaar zich verplicht heeft tot de vervaardiging van een kunstwerk voor de volgende locatie:

(adres/plaats) .....

volgens bestek en werktekeningen van de kunstenaar. Genoemd contract met bijbehorende voorwaarden en genoemde tekeningen zijn in kopie als bijlage toegevoegd;

b) de vervaardiging van het kunstwerk onder meer omvat het volgende onderdeel: .....

.....

.....

(opdracht nauwkeurig invullen; zo nodig verwijzen naar een aan te hechten bijlage)

verklaren hetvolgende te zijn overeengekomen:

■ Artikel 1

De aannemer zal in opdracht van de kunstenaar het hiervoor onder b) omschreven onderdeel van de onder a) vermelde, door de kunstenaar aangenomen kunstopdracht uitvoeren. De kunstenaar handelt bij deze opdrachtverlening wel/niet* namens

.....

.....

(indien de kunstenaar gemachtigd is namens de opdrachtgever van de kunstopdracht deze overeenkomst te sluiten, kunt u dit hier aangeven).

Tot deze opdracht behoort mede:

wel/niet* het transport, zo ja naar

.....

.....

wel/niet* de plaatsing, zo ja aan/in/op

.....

.....

waarover de volgende nadere afspraken worden gemaakt:

.....

■ Artikel 2

De totale kosten voor deze opdracht zullen niet meer bedragen dan € ..... exclusief BTW, welke som is samengesteld volgens de offerte van de aannemer,

(datum)

dan wel op de volgende wijze:

.....

.....

Dit bedrag wordt vermeerderd met BTW die ten laste komt van de kunstenaar.

De kunstenaar zal de factuur van de aannemer betalen binnen 30 dagen nadat de kunstenaar de door de aannemer uitgevoerde opdracht heeft opgenomen en goedgekeurd. De opnemings- en de goed- of afkeuring zullen moeten plaatsvinden binnen

..... dagen nadat de aannemer de voltooiing

van de opdracht aan de kunstenaar heeft meege-deeld.

■ Artikel 3

De aannemer zal met de uitvoering van het werk een aanvang maken op .....

(datum)

(of: zodra .....

.....)

OPDRACHTCONTRACT UITVOERING VAN (EEN GEDEELTE VAN) EEN WERK

De eindoplevering door de aannemer zal uiterlijk gerealiseerd moeten zijn op:

.....
..... (datum)

Deze oplevertermijn geldt als fatale termijn, hetgeen betekent dat de aannemer bij overschrijding hiervan jegens de kunstenaar volledig aansprakelijk is voor de schade, inclusief de volledige gevolgschade die de kunstenaar hierdoor lijdt.

Hieronder valt in ieder geval de schade waarvoor de kunstenaar aansprakelijk wordt gesteld door zijn opdrachtgever(s) en/of derden als gevolg van overschrijding van de oplevertermijn.

■ Artikel 4

Eventuele algemene voorwaarden van de aannemer zijn niet van toepassing, tenzij en voorzover de kunstenaar deze voorwaarden ondubbelzinnig schriftelijk heeft aanvaard met betrekking tot deze opdracht. De bepalingen van dit opdrachtcontract prevaleren in ieder geval boven eventuele bepalingen uit de algemene voorwaarden van de aannemer.

Plaats .....

Datum .....

Handtekening Aannemer

■ Artikel 5

Voor eventueel gebleken noodzakelijk meerwerk zal de aannemer, alvorens hiermee een aanvang te maken, de schriftelijke en uitdrukkelijke toestemming behoeven van de kunstenaar, of ingeval de kunstenaar dit contract namens zijn opdrachtgever heeft gesloten, van voornoemde opdrachtgever. De schriftelijke en uitdrukkelijke toestemming betreft ook de voor het meerwerk te berekenen prijs.

■ Artikel 6

Deze overeenkomst kan met onmiddellijke ingang door de kunstenaar ontbonden worden indien de kunststopdracht tussen de kunstenaar en zijn opdrachtgever voortijdig wordt beëindigd. In dat geval is aan de aannemer een vergoeding verschuldigd voor reeds verrichte werkzaamheden.

Plaats .....

Datum .....

Handtekening Kunstenaar

ADRESSEN

ADRESSEN VAN ORGANISATIES, NAMENS WIE DEZE WAARDEN ZIJN UITGEGEVEN, OF HUN OPVOLGERS:

- Cultuur+Ondernemen, Kerkstraat 204, Postbus 2617 1000 CP Amsterdam, www.cultuur-ondernemen.nl
- Atelier Rijksbouwmeester, Postbus 20952, IPC 420,2500 EZ Den Haag, www.rijksbouwmeester.nl
- Keunstwurk, Postbus 1288, 8900 CG Leeuwarden, tel: 058 2 34 34 34, info@keunstwurk.nl
- bkkc brabant kenniscentrum kunst en cultuur, Postbus 72, 5000 AB Tilburg, info@bkkc.nl, www.bkkc.nl
- Corrosia Stad, Stadhuisplein 2, 1315 HT Almere Stad, www.corrosia.nl, info@corrosia.nl
- Centrum Beeldende Kunst Drenthe, Postbus 174, 9400 AD Assen, www.cbkdrenthe.nl, info@cbkdrenthe.nl
- Huis voor de Kunsten Limburg, Postbus 203, 6040 AE Roermond, info@hklimburg.nl, www.hklimburg.nl of www.huisvoordekunstenlimburg.nl
- Kunst en Bedrijf bv, Huizerstraatweg 5, 1411 GK Naarden info@kunstenbedrijf.nl, www.kunstenbedrijf.nl

PROVINCIALE ADVIESINSTANTIES

- *Drenthe*: Centrum Beeldende Kunst Drenthe, Postbus 174, 9400 AD Assen, www.cbkdrenthe.nl
- *Flevoland*: Corrosia Stad, Stadhuisplein 2, 1315 HT Almere Stad, www.corrosia.nl, info@corrosia.nl
- *Friesland*: Keunstwurk, Postbus 1288, 8900 CG Leeuwarden, tel: 058 2 34 34 34, info@keunstwurk.nl
- *Gelderland*: Cultuurmij Oost, Steijnstraat 12, 6814 AM Arnhem, www.cultuurmijooost.nl
- *Groningen*: Centrum Beeldende Kunst Groningen, Postbus 775, 9700 AT Groningen, www.cbkgroningen.nl

- *Limburg*: Huis voor de Kunsten Limburg, Postbus 203, 6040 AE Roermond, info@hklimburg.nl, www.hklimburg.nl of www.huisvoordekunstenlimburg.nl
- *Noord-Brabant*: bkkc brabant kenniscentrum kunst en cultuur Postbus 72 5000 AB Tilburg, info@bkkc.nl, www.bkkc.nl
- *Noord-Holland*: Cultuur Compagnie, Postbus 3043, 1801 GA Alkmaar, info@cultuurcompagnie.nl www.cultuurcompagnie.nl
- *Zeeland*: SCOOP, Zeeuws instituut voor sociale & culturele ontwikkeling, Kousteensedijk 7, Middelburg, Postbus 407, 4330 AK Middelburg, scoop@scoopzld.nl, www.scoopzld.nl

ANDERE NUTTIGE ADRESSEN

- Centrum voor Kunst, Recht en Beleid Universiteit van Amsterdam Faculteit der Rechtsgeleerdheid Postbus 1030, 1000 BA Amsterdam, www.arils.uva.nl
- Mondriaan Fonds, Postbus 773, 1000 AT Amsterdam Brouwersgracht 276, 1013 HG Amsterdam, info@mondriaanfonds.nl, www.mondriaanfonds.nl
- Stichting Pictoright, Postbus 15887, 1001 NJ Amsterdam, info@pictoright.nl, www.pictoright.nl
- Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), Postbus 30435, 2500 GK Den Haag, informatiecentrum@vng.nl, www.vng.nl
- Stichting BK-Informatie, Postbus 25049, 3001 AH Rotterdam, secretariaat@bk-info.nl www.bk-info.nl
- Amsterdams Fonds voor de Kunst (AFK), Piet Heinkade 179, Amsterdam, Postbus 1079, 1000 BB Amsterdam, secretariaat@afk.nl, www.afk.nl
- Kamers van Koophandel, zie voor adressen www.kamervankoophandel.nl

Cultuur+Ondernemen

Kerkstraat 204
Postbus 2617
1000 CP Amsterdam

www.cultuur-ondernemen.nl
info@cultuur-ondernemen.nl
020 535 25 00